

Notat

Møte i Språkpolitisk utval (Skype) 14.12.2018 kl. 12.00

HVL har ein ambisiøs språkpolitisk plan. Det er ei vesentleg oppgåve for språkpolitisk utval å arbeide for å realisere planen og intensjonane i denne, jf. mandatet for utvalet. Utvalet får eit årleg budsjett til dette formålet. Budsjettet vert kopla til ein handlingsplan som utvalet set opp.

Per i dag finst det knapt éin norsk UH-institusjon som har eit eige språkpolitisk utval. Men fleire andre institusjonar er i ferd med å få slike utval på plass, blant anna Universitetet i Sør-Norge, Nord Universitet og NHH. Så langt har vi likevel ingen institusjonar vi kan ape etter eller hauste erfaringar frå når det gjeld tilsvarande arbeid.

Iverksetjing av tiltak

Det språkpolitiske utvalet har ingen plass i linjeorganisasjonen ved HVL. For å gjennomføre tiltak som utvalet prioriterer er vi derfor avhengige av å samarbeide i linja. På det første møtet i utvalet peika utvalsleiar Liv Reidun Grimstvedt på at vi kan knyte arbeidet vårt med å gjennomføre ulike språklege kurs til den nye «Eining for undervisning og læring» som kjem i funksjon frå 1.1.2019. Opplæringstiltak bør knytast til dei ulike studiestadene ved HVL, og knytast opp mot biblioteket, som er den einaste felles fysiske møtestaden ved alle studiestadene. Biblioteket forvaltar også digital tilgang for HVL til ulike språklege oppslagsverk, gjennom Ordnett.no.

Dei språkpolitiske retningslinjene er handlar både om a) utdanning og undervisning og b) forskning og formidling. Arbeidet med å utvikle og setje i verk språklege opplæringstiltak og kurs må samordnast og samsnakkast med a) utdanningsutvalet og b) forskings- og innovasjonsutvalet. Når handlingsplanen for språkpolitisk utval er klar, bør ein få til fellesmøte med desse to viktige utvala.

Studentane er også omfatta av dei språkpolitiske retningslinjene, jf. delen om utdanning og undervisning. Prioritering av og mogleg igangsetjing av språklege tiltak overfor studentane bør drøftast i møte med Studenttinget eller Studentparlamentet ved HVL.

Når det gjeld organisering av kurs og opplæringstiltak, er «Eining for undervisning og læring» ein naturleg samarbeidspart. Eg har teke dette opp med Solveig Råheim Grønsdal, som er tilsett som leiar for den nye eininga. Ho takka for orienteringa om dette og skreiv vidare: «Eg startar offisielt å arbeide med eininga 1.1.19, men synest det er flott å få informasjon om kva som er tenkt inn eininga allereie no. Eg tek det med meg i arbeidet som kjem no framover med å lage ein plan for oppstarten av eininga første halvdel av 2019.»

Forslag til handlingsplan

I *forslaget til handlingsplan* (nedanfor) er det lagt vekt på at vi i første omgang får på plass digital tilgang til viktige nynorskspråklege hjelpemiddel, at vi får til nokre nynorsk kurs for administrativt tilsette ved HVL og at det kjem i gang språklege opplæringstiltak for studentane. Det bør òg kome i gang opplæringstiltak i det viktigaste parallellspråket, engelsk. I løpet av året bør det også verte laga retningslinjer for ein eigen årleg språkpris ved HVL. Behovet for ei kartlegging av behov for ei enkel undersøking, via spørjeskjema, blant tilsette og studentar ved HVL, om behovet for opplærings-/kurstilbod i språk (norsk/engelsk) må vurderast i løpet av året.

Forslag til handlingsplan 2019 - Språkpolitisk utval

Styret for HVL vedtok i april 2018 ambisiøse Språkpolitiske retningslinjer for Høgskulen på Vestlandet. Språkpolitisk utval ved HVL har som hovudoppgåve å utvikle og setje i verk tiltak som skal realisere målsetjingar og ambisjonar som er nedfelte i dei vedtekne retningslinjene. Dette skal skje i nært samarbeid med andre einingar og organ ved HVL.

Tiltak 2019

Ordbøker o.l.

- Skaffe HVL-tilsette tilgang til digitale ordbøker og andre digitale språklege hjelpemiddel med særleg vekt på nynorsk, utover det HVL alt har tilgang til frå før. Dette må skje i samarbeid med HVL Biblioteket.
- Eventuelt innkjøp av restopplaget av boka «Med andre ord», Samlaget. Ca. 60 eksemplar tilgjengelege. Sjå her: <https://samlaget.no/products/med-andre-ord>

Enkle skrivereglar

- Utarbeiding av enkle skrivereglar for godt norsk (fleire statsinstitusjonar har slike reglar)
 - Her er eit sett skriveglar for Fylkesmanns-embeta i Noreg
http://www.sprakradet.no/upload/Klarspr%c3%a5k/Dokumenter/Spr%c3%a5krettleiar%20for%20fylkesmennene%202010_nynorsk.pdf
 - OsloMet (HiOA) <http://edu.hioa.no/bibin/ressurser/skrivereglar.html>

HVL-tilsette i norsk (språk) bør utfordrast til å lage eit sett enkle skrivereglar for HVL

Kurs og opplæring

- Kome i gang med kurs i skriftleg nynorsk for administrativt nøkkelpersonale ved HVL. Hente inn moglege tilbod og vurdere desse, inklusive interne tilbod.
 - I dette arbeidet kan ein dra nytte av Språkrådets språklege opplæringsprogram: <https://www.sprakradet.no/Klarsprak/prosjekthjelp/Trinn-for-trinn/>
- Kome i gang med språklege opplæringstiltak for studentane, etter drøfting med Studenttinget og/eller Studentparlamentet
- Vurdere og eventuelt kome i gang med opplæringstiltak i engelsk for tilsette og studentar
- Eventuelt gjennomføre ei enkel undersøking, via spørjeskjema, blant tilsette og studentar ved HVL, om behovet for opplærings-/kurstilbod i språk (norsk/engelsk)

Språkpris

Etablere ein språkpris ved HVL. Utarbeide retningslinjer og statuttar for prisen.

Samarbeid med andre organ ved HVL

Planlegging og gjennomføring av språkpolitiske tiltak skal skje i tillitsfullt samarbeid med andre einingar og organ ved høgskulen. Vi skal informere og ha møte med dei fleste relevante einingar/organ i løpet av året.

Andre forhold

Språkpolitisk utval skal sjå til at språk og språkpolitikk vert ein synleg del av verksemda ved HVL i 2019. Det skal jamleg vere informasjon om verksemda til og møta i utvalet på heimesidene til høgskulen. Utvalet skal òg stimulere til ordskifte om språk og språkpolitikk.

Nokre merknader til handlingsplanen

1. Ordbøker m.m.

Opphavleg hadde vi tenkt å kjøpe inn ca. 200 eksemplar av boka «*Med andre ord*» av Magne Rommetveit. Men denne boka er, som opplyst i oppsummeringa frå førre møte i utvalet, snart utseld frå forlaget. Boka vil ikkje verte trykt oppatt. Det finst i dag i ca. 60 eksemplar att i forlaget. Siste og oppdaterte utgåve av boka (2016) finst berre i ei digital utgåve, forvalta av organisasjonen Clarify.no.

Clarify forvaltar digitale utgåver at ei rekkje ordbøker og andre språklege hjelpemiddel. Dei har samla desse i ulike pakkar. «Med andre ord» og andre nynorskordbøker er i grunnpakken, sjå her <https://www.ceres.no/tjenester/laat/avtaler/Clarify/>. Ved abonnement er denne pakken obligatorisk. I tillegg finst det seks andre pakkar. Ein stor høgskule som HVL hamnar i den nest øvste priskategorien for UH-sektoren. Eit årsabonnement på basispakken kostar for oss kr 20.379. Dei andre pakkane varierer mellom kr 12.000 og kr 6.000. Alle sju pakkane til saman ville koste oss kr 72.728. For oss, som språkutval, er basispakken den aktuelle. Men for HVL samla, og for så vidt for språkutvalet, er alle pakkane interessante.

HVL har gjennom biblioteket i fleire år abonnert på tenesta Ordnett.no, sjå her: <https://www.hvl.no/bibliotek/sok-etter-fagressursar/?query=ordnett> Dette er eit utval av Kunnskapsforlagets ordbøker (dei «blå ordbøkene») i digital form. I tillegg har HVL via biblioteket eit abonnement på Oxford English Dictionary: <https://www.hvl.no/bibliotek/sok-etter-fagressursar/?query=oxford%20english>.

Biblioteket opplyser elles til meg dette:

«Vi har flere pakker i Ordnett:

Ordnett Basispakken (inneholder Stor norsk ordbok, Bokmål rettskrivningsordbok, Nynorsk rettskrivningsordbok, Engelsk-norsk ordbok, Norsk-engelsk ordbok)

Ordnett Engelsk-norsk og norsk-engelsk stor ordbok

Ordnett Engelsk-norsk og norsk-engelsk teknisk ordbok

Ordnett Engelsk-norsk og norsk-engelsk økonomisk ordbok

Ordnett Fremmedspråkpakken

Ordnett Jusleksikon

Ordnett Medisinpakken

Ordnett Norsk Riksmålsordbok

Ordnett Oxford Sentence Dictionary

Ordnett Oxfordpakken

Ordnett Svensk–norsk/norsk-svensk ordbok

Samlet pris for disse er på ca. 200 000 kr. Jeg ser jo at Clarify har et mye lavere pristilbud, så det vil absolutt være interessant å vurdere å bytte ut i hvert fall noen av pakkene hvis Clarify sine ordbøker er like gode eller bedre. Vi vurderte Clarify sin tjeneste for noen år tilbake, men fant da ut at Ordnett sin var den beste, så vi valgte å fortsette med den.»

Mi vurdering er at vi bør gå inn for å kjøpe basispakken til Clarify. Den inneheld:

Basispakken UH6

- Den store norske bokmålsordboka Norsk bokmål Per-Erik Kirkeby
- Synonymordbok Norsk

- Stor engelsk norsk ordbok Engelsk<-->Norsk Fagbokforlaget
- Skandinaviske språk svensk / dansk /norsk Collins
- Stor engelsk-norsk ordbok Norsk <--> engelsk Fagbokforlaget
- Nynorsk ordbok Nynorsk Samlaget
- Med andre ord synonymordbok Nynorsk Samlaget
- Tekst til tale-ord og setninger Alle språk Insipio AB
- Oversettelse - ord & setninger Alle språk Google

Prisen er som sagt vel 20.000. Her får vi Samlaget sine nynorskordbøker. Dei har vi ikkje frå før. Vi må, som ein nynorskhøgskule, ha desse alt med éin gong. Abonnement og innkjøp må gå via biblioteket. Men vi, språkutvalet, betalar sjølvstakt for denne basispakken til Clarify. (På sikt kan det òg sjå ut som om HVL ville kome best ut av med å abonnere på fleire pakkar frå Clarify. Men det er ikkje vårt bord).

Mitt forslag: vi løyver kr 20.379 til innkjøp av grunnpakken til Clarify for 2019.

Papirutgåva til «*Med andre ord*» finst att i ca. 60 eksemplar. Eg har som skribent brukt og hatt stor nytte av denne boka i mange år. Spørsmålet er om vi burde kjøpe inn nokre eksemplar av denne boka, utsalpris kr 589,- og late ein del nøkkelpersonar ved HVL få kvar sitt eksemplar av boka? Eg synest det. Men utvalet avgjer. 50 eksemplar kostar med fullpris kr 30.000. Vi får sikkert ein viss mengderabatt.

Enkle skriverreglar

Dette hastar ikkje. Men det høver som eit godt oppdrag for norskseksjonar ved HVL, ved fleire campus. Og vi treng ein del enkle reglar og rett og gale i språk, både i nynorsk og bokmål (og engelsk).

2. Kurs og opplæring

Iverksetjing av kurs i skriftleg nynorsk for administrativt nøkkelpersonale ved HVL har høg prioritet. Spørsmålet er kven vi kjøper slike kurs av og korleis vi legg desse opp, kurs på kvar studiestad eller campus, eller samla for heile institusjonen. Eg hallar mot det første alternativet.

Eg har ikkje vore i kontakt med moglege eksterne kurshaldarar. Derimot har eg vore i kontakt med Jan Olav Fretland, dosent i norsk språk ved lærarutdanninga (i Sogndal). Fretland har lenge hatt kurs for saksbehandlar på oppdrag av Landslaget for nynorsk kommunar. Kurset heiter «På saklista» og er knytt boka «På saklista. Nynorsk språkbruk i statsforvaltninga» av Fretland og Asgeir Olden (<https://samlaget.no/products/pa-saklista-nynorsk-sprakbruk-i-statsforvaltninga>). Desse kursa tilbydde HiSF lenge i regi HiSF Oppdrag v/Tone Skjerdal. Fretland opplyser at det «er under planlegging eit skreddarsydd kurs for lærarar, «På tavla og på skjerm». Sonen Jostein (for det meste han) og eg har og eit firma som kan laga kurs for HVL.» Når det gjeld klårtekstkurs, opplyser Fretland at Arkitekst, no eigd av NTB, er mykje brukt av Kommunenes Sentralforbund (<https://www.ntb.no/kurs-oppdrag-konsulent/ntb-arkitekst/>). Eg har ein avtale med Fretland og Skjerdal onsdag 12. desember. Fretland har eit godt ord på seg som kurshaldar om bruk av nynorsk språk. Vi har ikkje diskutert pris, talet på moglege kurs eller noko slikt

«Sjølvkursing», sett i administrativt system, basert på «Klarspråksprosjektet» til Språkrådet, kan òg vere eit alternativ. Språkrådet skildrar det slik: «Set saman ei prosjektgruppe med

riktige og viktige medspelarar som kan arbeide saman for å gjennomføre tiltaka og hjelpe kvarandre med å dra lasset. Eldsjeler på arbeidsplassen er ein viktig ressurs, men pass også på å setje arbeidet inn i faste strukturar så det blir personuavhengig. Ved å setje saman ei prosjektgruppe med ulike interne ressursar byggjer de kompetanse på tvers av avdelingane og styrkjer samarbeidet og kommunikasjonen internt.» Eit slikt opplegg er krevjande om det skal gjennomførast systematisk ved alle campusane til HVL. Men det kan vere aktuelt i enkelte tilfelle, når føresetnadene for dette ligg til rette.

Når det gjeld mogleg *kartlegging av behovet for opplærings-/kurstilbod* i språk (norsk/ engelsk) via spørjeundersøking til administrativt tilsette, fagleg tilsette og studentar, kan vi ha dette under vurdering. Ei slik «gransking» bør vere svært enkel. NHH har gjort ei slik enkel kartlegging med vekt på parallellspråkbruk. Dei fekk ein svarprosent på 48 i det vitskapelege personalet og (heile) 67 blant teknisk/administrativt tilsette. Kartlegginga gjaldt bruken av engelsk og norsk, ikkje behovet for kurs og opplæringstilbod (https://www.sprakradet.no/globalassets/vi-og-vart/rapporter-og-undersokelser/parallellsprak_rapport_fra_nhh.pdf)

3. Språkpris

Det er for tidleg å arbeide ut statuttar for ein mogleg språkpris. Først må utvalet drøfte kva formålet med ein slik pris skal vere, om prisen skal kunne gå til enkeltpersonar, fagmiljø eller grupper av tilsette, om prisen primært skal gå til nynorskbrukarar, eller vere nøytral når det gjeld språkform.

Skal prisen gå til fagfolk som fremjar og styrker stillinga til norsk språk gjennom forskning og formidling, til å premiere lærarar som bruket gode språklege verkemiddel i undervisninga, eller til administrativt tilsette som merker seg ut med språkleg klare og gode saksutgreiingar? Skal studentar kunne få prisen? Kor stor skal prisen vere? Osv.

For ein ny høgskule med ein ambisiøs språkpolitikk trur eg ein språkpris kan vere eit nyttig «instrument» for å auke språkinteressa og for å vise at institusjonen verkeleg legg vekt på det gode språket. Prisen må hengje høgt, det må stillast klare krav, og det må, ikkje minst, vere ein godt kompetent og uavhengig jury.

4) Samarbeid med andre organ ved HVL

Som alt nemnt i dette dokumentet, er vi heilt avhengige av eit samarbeid med andre organ og einingar ved HVL for å lykkast med å setje i verk dei tiltaka vi ønskjer for å realisere dei språkpolitiske retningslinjene. Det må tidleg i 2019 avklarast om ansvaret for kurs og opplæringstiltak skal/kan leggjast til Eining for undervisning og læring. Innkjøp av kurs og kurshaldarar må avklarast med den HR-avdelinga som har det overordna ansvaret for dette, behovet for språklege tiltak (norsk, engelsk osv.) må drøftast med Utdanningsutvalet og Forskings- og innovasjonsutvalet. Relativt snart må det takast eit initiativ overfor Studenttinget/Studentparlamentet for å drøfte prioritering av tiltak overfor studentane. Det same gjeld moglege tiltak overfor den veksande gruppa tilsette (og studentar) med ikkje-skandinavisk bakgrunn.

Eg har alt nemnt samarbeidet med bibliotek om innkjøp av digitale språklege hjelpemiddel. Biblioteket vil òg spele ei viktig rolle når det gjeld tilrettelegging av kurs og andre tiltak på studiestad-/campusnivå.

Det er mykje å gripe fatt. For utvalet, utvalsleiar og, ikkje minst, for den som skal vere sekretær for utvalet. Held det med ei 30 pst. stilling?